

названі «транзакційні». Одними з перших учених, які зосередив свою увагу на теорії транзакційних витрат інноваційної діяльності, були Річард Ланглуа і Пол Робертсон. Відомий професор Г. Г. Кірейцев наголосив, що додаткове введення класу транзакційних витрат супроводжується збільшенням поля наукових класифікацій та є важливим винаходом у галузі основних економічних категорій [1, с. 25]. Щодо промислових підприємств, то транзакційні витрати мають низку особливостей які визначають характер класифікації. А саме:

- витрати *ex ante* (на отримання) на етапі дослідження інноваційного потенціалу (аналіз ринку, діяльності конкурентів, пошук вітчизняних та іноземних партнерів, вивчення продукції постачальників і науково-технічних здобутків, загальний моніторинг у галузі, пошук інвесторів); етапі інвестування у інновації (пошук вигідної пропозиції технічного й технологічного оновлення обладнання, сертифікація і стандартизація); етапі впровадження (визначення якості продукції, залучення покупців, підтримка попиту, проведення рекламних кампаній, виставок, захист прав власності, анонсування продукції);

- витрати *ex post* (на утримання) на етапі інвестування у інновації (захист прав власності); етапі впровадження (витрати на виправлення порушених у процесі виконання угод, ненадійний захист прав, опортуністична поведінка).

Розширення аналітичних рахунків додатковими субрахунками дасть змогу ідентифікувати транзакційні витрати інноваційної діяльності з метою подальшого їх групування та проведення аналізу. Такі інформаційні ресурси стануть джерелом розкриття інформації про інноваційну діяльність з метою її оптимізації. На основі отриманих даних та зіставленням їх з плановими можна ефективно організувати планування інноваційної діяльності на промислових підприємствах. Оцінка отриманої інформації про транзакційні витрати сприятиме виявленню внутрішніх та зовнішніх резервів підприємства, стимулюватиме суб'єкта господарської діяльності оптимізувати досліджувані витрати й сприятиме ефективнішій реалізації інноваційної діяльності.

Література:

1. Кірейцев Г. Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета / Г. Г. Кірейцев // Научные исследования в сфере бухгалтерского учета, контроля и анализа: теоретико-практическое значение и направления дальнейшего развития : VI Междунар. научн. конф. : [тезисы докладов]. – Житомир : ЖГТУ, 2007. – 68 с.

2. Майкл Л.Джордж, Джеймс Воркс, Кимберли Вотсон-Хемфилл. Стремительные инновации. – К.: Companion Group, 2006. – 350 с.

Yuliia CHORNA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, m.Lublin, Polska

RACHUNEK KOSZTÓW DZIAŁAŃ OPARTY NA CZASIE (TIME-DRIVEN ACTIVITY BASED COSTING)

W każdej koncepcji czy teorii mogą istnieć istotne luki. Jedną z możliwych form ich krytyki może być wykrywanie i usunięcie takich luk. Wymaga to rozwiązania problemów leżących u ich podstaw. [1]

Krytyka „tradycyjnego (klasycznego)” ABC była powodem zaproponowania przez R. Keplera i S.R. Andersona w 2003 r. tworzenia nowej ulepszonej wersji – Time Driven Activity Based Costing.

Przyczynami ujawniania niedoskonałości klasycznej koncepcji są:

- rozwój skali działania przedsiębiorstw, który pociąga za sobą konieczność rozbudowy modelu rozliczania kosztów w celu odwzorowania złożoności rzeczywistości gospodarczej,
- postępującą globalizację, przyczyniającą się do trudniejszych warunków funkcjonowania na rynku (wzrost konkurencji, szybkość wymiany informacji itp.) i przejawia się w dążeniu do

optymalizacji działań, ograniczania kosztów, szukania źródeł uzyskania przewagi konkurencyjnej, w dokonywaniu porównań w zakresie efektywności itd.,

- dużą zmienność otoczenia, która w konsekwencji wymusza ciągle aktualizowanie zarówno danych w modelu, jak i samej struktury modelu. [2]

Metoda rachunku kosztów działań opartego na czasie wykorzystuje nie tylko pojęcia z klasycznej metody rachunku kosztów, również występują działania i obiekty kosztowe. Do wszystkich wyżej wymienionych nosników zasobów stosuje się wyłącznie nośnik czasu trwania. Przy wykorzystaniu TD ABC najpierw ustala się czas, wymagany na wykonanie określonego produktu działania, a za pomocą przemnożenia tego czasu przez wyliczony koszt jednostki czasu, można uzyskać koszt produktu działania. Całkowity koszt działania w danym okresie można ustalić znając rzeczywistą ilość produktów działania. Właśnie czas jest jednostką, która stanowi wspólny mianownik dla wartościowania i wyceny różnych działań.

W metodzie TD ABC uwaga głównie skupia się na obserwacji zmian w sposobie wykonywania działania, także na aktualizacji standardu czasowego dla jednostki działania i daje możliwość określania poziomu efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów. [2]

Zaletami TD ABC są:

- możliwość stosowania nawet w takich przedsiębiorstwach, w których odbywają się częste zmiany zakresu działalności, wprowadza się nowe produkty, działania;
- dokonywanie uaktualnień w modelu wymaga jedynie wyznaczenia ilości czasu wymaganego na wykonanie nowowprowadzonego działania;
- względna łatwość w implementacji;
- spadek kosztów i czasów realizowanych procesów;
- lepsza możliwość prognozowania;
- prostsza integracja z istniejącymi systemami ERP, CRM.

Wady TD ABC:

- w przypadku, gdy nie można zmierzyć działania czasem jego realizacji, nie ma możliwości przypisania zużytych zasobów do takiego działania;
- wyniki kalkulacyjne mogą być wykorzystane w celu przygotowania obowiązkowych sprawozdań finansowych;
- stosowanie tylko jednego nośnika zmienności zasobów – czasu.

Unowocześnienie klasycznego rachunku kosztów działań, tworzenie nowego modelu rachunku kosztów działań opartego na czasie umożliwia prostszą, szybszą oraz łatwiejszą możliwość dokonywania zmian w celu adaptacji narzędzia do zmieniających się warunków działania. Ważnym jest to, że w każdym momencie można uzyskać informację o poziomach efektywności wykonywanych działań.

Nowa koncepcja ma na celu wyeliminowanie podstawowych wad standardowego ABC. TD ABC ma zapewnić łatwiejsze utrzymanie, aktualizację oraz rozbudowanie modelu. Konstrukcja TD ABC sprawia, iż wdrożenie systemu nie ma jednorazowego charakteru i przynosi korzyści w dalszych okresach. Nowsza koncepcja umożliwia wykorzystanie standardowego ABC i poszerzenie go o nowe możliwości.

Bibliografia:

1. Jarosław Mielcarek, O potrzebie modyfikacji Time-Driven ABC, Prace naukowe Uniwersytetu ekonomicznego we Wrocławiu Nr 14, Rachunkowość a kontroling, 2008
2. Agnieszka Bojnowska, Rachunek kosztów działań oparty na czasie – unowocześnienie standardowej wersji rachunku kosztów działań, Badania operacyjne i decyzyjne Nr 1, 2008